

Kocsis Francisko

A HOSSZÚ UTCAI HALÁLESET REJTÉLYE,

AVAGY: HOGYAN REJTSÜK EL AZ ARANYAT
VÉSZTERHES IDŐKBEN?

A Hosszú utca alaposan rászolgált a nevére, a főtér végére merőlegesen indult dél felé, mintegy nyolcszáz méter után elkanyarodott keletnek, elhaladt a kölyökhegynek is becézett Somostető alatt, hogy alig több mint egy kilométer múlva visszatérjen az eredeti irányba, majd a Solkop-patakon átívelő betonhidat maga mögött hagyva, ahol véget ért az utca két oldalán meglapuló házak sora, nyílegyenesen szelte át a mezőt a Téglagyár kapujáig, amelynek hetven méter magas kéménye mintha egyenesen az égbe fúródott volna. Mint egy vörös sikoly. De mindenki igyekezett elfelejteni, mi történt a kémény tövében. Mert az emberek igyekeznek elfelejteni a szégyenteljes dolgokat, mintha ezáltal behegedne egy nyílt seb, mintha a hallgatás mentéseget jelentene azon pillanatokra, mikor az emberiség házon kívül volt. Ha a romba dőlt kerítés és a kémény téglái, ha a gyáracsarnok koszos ablaküvege és a közeli erdő fái beszélni tudnának, a fül nem lenne képes elviselni a hallottakat. De ezek mind hallgatnak. Viszont a hallgatás sem úr mindenkinek fölött. Amit a zavar hozzá nem értő óvatossággal megpróbál mélyre temetni, világgá kürtölik a nyomdafestéket látott parancsszavak, amelyek zsidó gettóvá változtatták ezt a helyet. A hallgatás csak megjátszott csönd. A város nem felejt. Huszonvalahány év az egyetemes emlékezetben mindössze egyetlen szempillantás, túl rövid idő egy ennyire súlyos trauma feldolgozásához. A város nem felejtette el a történeteket, de a bőkezű idő lehetővé teszi az embereknek, hogy ne piszkálják a dolgokat. Hallgatólagos megállapodás volt, mukkanás nélkül elfogadta mindenki. Nem a felejtés volt tehát az úr, hanem a hallgatás egyezménye állt őrt a történetek fölött.

Csaknem negyedszázadnyi idővel a megidézett események után, amelyekről csak az nem értesült, aki nem akart, a házak még mindig nem merészkedtek a betonhídon túl, a város megállt a pataknál, mintha félne átlépni rajta a szomorú emlékü helyek felé. Nem arról van szó, hogy a város ledermedt volna, hanem arról, hogy inkább a másik irányban terjeszkedett, a

folyó felé, ahová nem ért el a téglagyár kéményének finom vörös pora. Vagy csak akkor ért el, amikor a szél észak felé terelte a felhőket és az esőt. De a dolgok csak az évszázad utolsó harmadáig maradtak így, mert akkor a daruk átkeltek a betonhídon túlra, és felépült a város legnagyobb és legsűrűbb negyede. Ez a negyed viszont még csak terv volt abban az időben, amikor Mendel Sámuel leszármazottját elküldték meglátogatni szülei városát, ahonnét egyesek Amerikába, mások Izraelbe vándoroltak ki, amikor már nem volt maradásuk, makramé sorokkal a ruhabélésekben, sárgarézzel fűjtatott vastag aranygyűrűkkel, ahogy mindegyikük útra kelt, nem is annyira a múlt emléke elől menekülve, mint egy fogadalom miatt, amiről nem tudjuk, hogy beteljesült-e egyáltalán mindazok számára, akik úgy szivárogtak el szülőhazájukból, ahogy a víz szivárog ki egy repedt edényből. Nyomukban csak a csönd maradt, amit még veszélyesebb lett volna megtörni. Senki nem beszélt a kivándorolt zsidókról, mintha nem léteztek volna igazából, csak a mesékben. Vagy egy filmben, csak épp nem visz rá a lélek, hogy megnézzük ezt a filmet.

A háború és Auschwitz előtt a Mendel család a város egyik leggazdagabb családja volt. Igaz, a család nem minden tagjának ment egyformán jól a sora, de fontos tudnunk, hogy egyikük sem nélkülözött. Aztán a háború után a vészkorszakot túlélő négy testvér közül egyik sem volt szegényebb a másiknál, napszámos, segédmunkás, segédjegyző lett belőlük. De legalább megvolt az az elégtételük, hogy többé nem kellett szembesülniük azokkal a fenyegetésekkel, amelyekről mindenki eltökélten hallgatott. Kevéssel a háború után, amíg még lehetőségük volt rá, két testvér kivándorolt Amerikába, eleget téve a rokonok hívásának. Mendel Sámuel volt az egyik, aki már néhány héttel az esküvője után útra kelt. A Hosszú utca végén lévő házát itt-hon maradó testvéreire bízta, aztán következett az államosításnak nevezett gazemberség, mely eseményre még áthatolhatatlanabb csönd telepedett, a házba pedig az állami szervek egyik alkalmazottja költözött, akit nemrég telepítettek a városba. Nagyjából ennyit tudott családja történetéről Mendel Dávid, aki szintén ebben a városban fogant, de már Amerikában jött a világra, hogy onnét is továbbálljon Izraelbe, amikor romániai rokonsága is emigrált ősei földjéről.

*

korábban elkerülték a figyelmét, bár a rádióstúdió és magán a természetén kívül semmi nem számított igazából látványosnak. A kapu elé érve ránézett az órájára, aztán csengetett. Az öreg ezúttal gyorsabban került elő, mint a múltkor, Dávid lábujjhegyre állt, hogy az öreg láthassa, ki áll a kapuban, megspórolva így a fölösleges kérdezősködést. Úgy nyitotta ki a kaput, mint ha régi ismerőse látogatta volna meg, akinek örül az ember. Bezárta utána a kaput, majd intett, hogy kerüljön beljebb.

– Menjünk be a házba, vagy maradjunk itt, a fák alatt?

– Jobb lesz itt, a levegőn.

– Csakhogy később jönnek a szúnyogok és mindenféle bogarak.

– Nem félek tőlük... Kérem, fogadja el tőlem ezt a kis ajándékot. Röstellem, hogy a múltkor üres kézzel érkeztem, de nem tudtam, hogy talállok-e itthon valakit...

– Szóra sem érdemes, fiatalember, tartsd csak meg.

– De igazán kérem, kedves...

– Bocan. Vasile Bocan a nevem, azt hiszem, a múltkor elfelejtettem bemutatkozni.

– Így igaz, de nem számít, az a lényeg, hogy kedvesen fogadott, beengedett az udvarra, és még fotózhattam is.

– De ha már bort hoztál, kóstoljuk meg, hogy milyen. Fröccsnek kéred, vagy tisztán iszod?

– Ahogy maga is issza.

Sokáig beszélgettek, mindenféléről: Izraelről, a régmúlt időkről, amikor Bocan Erdélybe került, hogy miképp változtak meg a dolgok, hogy szóródott szét a nép, mert a város őslakosainak fele már nem itt él, a többség jövevénynek számít, szakiskolák épültek, aztán hozták a gyerekeket is vidékről, ezekből lettek a gyári munkások, ma már csak az öregek tudják, mi veszett el az idők során, de ők nem tudtak tenni semmit a változások ellen, nem is lett volna ajánlatos, most se rózsás a helyzet, de legalább van amivel megtönni a bendőjüket. Dávidnak a Szentföldről kellett mesélnie. Az öreg megkérdezte, hogy igaz-e a történet a siratófallal, vagy csak metaforáról van szó, afféle bibliai példabeszédről, szerinte az embereknek igenis jogukban áll hinni, hogy van valaki a falon túl (vagy befalazva a kövek között), aki meghallgatja a panaszait. Néha az is elég a gyógyuláshoz, ha kipanaszkozhatja magát az ember.

Szó szót követett, észre sem vették, hogy észrevétlenül besötétedett. Mikor már az öreg arcát sem látta, Dávid fölállt, hogy elbúcsúzzon.

– Maradhatsz még, amúgy is később szoktam lefeküdni.

– Én viszont korán fekszem, mert holnap megyek is tovább, először Kolozsvárra, majd Bukarestbe, onnét repülök haza. Nem akarok hullafáradtan utazni. És önnek is ki kell pihennie magát.

– Én még elüldögélek két-három órát, nem tudok elaludni, ha túl korán fekszem le. Bár lehet, hogy ez a bor más belátásra bír.

– Köszönöm a kedvességét, köszönök mindent.

– Igazán nincs mit. És mondd meg a tieidnek, hogy nem rajtam múltott...

– Sosem vádoltak senkit.

Az öreg elkísérte a kapuig, ott ismét elbúcsúztak, Bocan is kilépett a járdára, nézte egy darabig Dávidot, ahogy ment a központ felé, aztán megfordult, és sóhajtva bezárta a kaput. Mintha a saját gyerekétől köszönt volna el.

Visszaérve a szállodába Dávid fölment a szobájába, ledobta magáról az öltönyt, pulóvert, és dokknadrágot keresett elő, fölvette a viharkabátot, a kendőbe tekert szerszámokat becsúsztatta a belső zsebébe, fölvette a teniszcipőt, majd az ablakhoz lépett. Korábban a napfényes várost nézte innét, most a fényeket bámulta, a sötét háztetőket, a járókelőkkel teli járdákat, ahogy színházba, koncertre, moziba igyekeztek, mindenki oda, ahol jól érezte magát. Tétlenül várakozott egy darabig, aztán az ajtóhoz ment, hallgatózott, s csak akkor zárta ki, amikor meggyőződött, hogy elült minden nesz. Kidugta a fejét, hosszan nézelődött jobbra is, balra is a folyosón, tényleg nem járt senki. Mégis visszahúzta a fejét, úgy döntött, hogy tovább várakozik. Nem lett volna szerencsés, ha túl korán érkezik, mert akkor várnia kellett volna, esetleg meg is láthatta volna valaki, gyanút ébreszthetett volna benne. Inkább a szobában vár. De csak negyedórát bírta tétlenül, ismét kidugta a fejét az ajtón, feszülten figyelt, nehogy észrevegye valaki, de néma volt minden. Még egyszer ránézett az órájára, úgy döntött, hogy itt az idő indulni, a lámpát viszont égve hagyta a szobában. Ezúttal a lépcsőn ment le a hallba, szeretett volna észrevétlenül elszurranni a recepciónál a bár felé. Jó jel lett volna, ha sikerül neki. És sikerült.

Kiérve a szállodából, kényelmesen a Hosszú utca felé vette az irányt. A langymeleg este, az emberek zivaja, a város moraja olyan biztonságérzettel töltötte el, amelyet ritkán tapasztalt korábban. Meg volt győződve, hogy nem fog akadályba ütközni. Volt szimata az ilyesmihez. Nem véletlenül képezték ki a lehetetlen küldetések arctalan katonájává. Ahogy tovahaladt az utcán, úgy ritkultak meg a járókelők. Az utca végéhez érve meghúzódtott egy futórózsabokor árnyékában az utolsó háznál, épp a Solkop-patak partján. Csendben várakozott ott vagy félórát. Emberi mozgásnak nyomát se észlelte. Mindössze egy bagoly huhogott, az is jó messzire. Türelme ha-

tártalan volt, ebben túltett mindenkin. Ha valaki követte volna, eddig már előbújt volna, hogy kikutassa, hová tűnt a gyanús személy. De biztos volt abban, hogy senki sem követte. Lassan leereszkedett a patak medrébe, és elindult a kertek vége felé, mindegyik a patakra futott ki. Mikor először járt Bocannál, kikémelelte, hogy gond nélkül át tud jutni a rozoga kerítésen, akadály nélkül juthat el a házig anélkül, hogy valaki szagot fogna. Kapu is volt a léckerítésen, azon át jártak vízért a patakra, mindössze egy darab drótot kellett tapogatózva kioldania, néhány lépés után a kert közepén találta magát, aztán már ott volt az udvarra nyíló kapunál. Megállt, egyenletesen szuszogott, egyáltalán nem izgult. Sokáig bámulta az ablakokat és a bejárati ajtót, de nem történt semmi. Az öreg Bocan már lefeküdt, valószínűleg már el is aludt, de nem árt várni még egy kicsit. Semmi értelme nem lett volna kapkodni. Ha mégsem alszik az öreg, mocorogni fog, fölkapcsolja a villanyt, el fogja árulni magát valahogyan, hogy nem alszik. Sokáig várt, sokkal tovább, mint ahogy eleinte eltervezte. Aztán előhúzta a kendőbe tekert két rudat a belső zsebéből, kibontotta a kendőt, és jó szorosan összecsavarozta a rudakat, zsebre vágta a kendőt, leemelte a vastag drótgűrűt az udvarra nyíló kapuról, óvatosan kinyitotta, félig nyitva hagyta a kertkaput, aztán párducléptekkel a ház sarkához osont. Várt néhány pillanatig, aztán a ház mögé, a kéményhez igyekezett. Ott kell keresgélnie. Pontosan elmagyaráztak, lerajzoltak mindent. A láda a kémény lábánál van, a ház alapjától számítva a második téglasorban. A téglák közé ott nem raktak maltert, csak a vakolat rejti a téglákat. A feszítőrúd lapos felével lassan kaparászni kezdte a vakolatot. Abban a pillanatban épp a kémény tetején huhogott a bagoly. Mintha a kíváncsiság vitte volna oda, hogy lássa, mit keres. Abbahagyta a kaparászást. Bent a szobában megreccsent az ágy. Három ugrással a ház sarkánál termett. Az öreg fölkapcsolta a konyhában a villanyt, aztán nyílt az ajtó. Még két párducugrással a kertkapunál volt, és már hallotta is Bocan kiáltását:

– Gazember, mit keresel itt? Ennyire hülyének néztél? Még hogy honvágy... Gazember, hol van az arany?

Dávid árnyékként surrant végig a kerten, átugrott a patak túlsó partjára, ott leguggolt a sötétben. Az öreg Bocan kiabálva szaladgált föl-alá a kertben, halvány fényű lámpával a kezében, amikor a patakra nyíló kapuhoz ért, kimerülten kapaszkodott meg a dülöngélő kerítésoszlopban, és hangosan, sípólva kapkodott levegő után. Meggörnyedve állt, aztán néhány pillanat múlva felkiáltott:

– Hé, szomszéd!

Válasz nem érkezett. Még egyszer elkiáltotta magát. Ezúttal valamivel halkabban. Ajtónyikorgás volt a válasz egy másik udvarról, kutyaugatás kíséretében. Aztán ismét Bocan hangja:

– A fene egye meg! A kurvanyját ennek a szívnek...

Abban a pillanatban kiesett a lámpa a kezéből. Onnét, ahol guggolt, Dávid nem láthatta, hogy ő maga is a földre került-e. Kedve lett volna megnézni, hogy mi a helyzet, tett is egy lépést a patak felé, de akkor fénycsík kúszott végig a szomszédos udvaron, úgyhogy inkább megfordult, és a kukoricás felé vette az irányt. Megközelítette az utcát, de nem lépett ki rá, nagyjából ötméternyire tőle türelmesen várakozott a kukoricásban. Jó háromszáz méternyire lehetett Bocan kertjétől. Nem látott és nem hallott semmit. Húsz perc múlva egy autó fényszórói világították meg a Hosszú utca végét. A fényekből ítélve a mentőkocsi érkezhetett meg. Hangos lett, túlságosan is hangos lett az utca. Dávid elindult a város felé a patak partján a kukoricásban. Még napvilágnál úgy kémlelte ki, hogy az a mellékutca, ami a Hosszú utcából nyílik és a Solkop-patakig fut, körülbelül négyszáz méterre lehet tőle. Megállás nélkül, hangtalanul ment a sötétben a fahídig, átugrott a patakon, és a kertek árnyékában az útkereszteződésig osont. Megállt, szénézett jobbra is, balra is, de nem látott senkit. Átment az utca északi, sötétebb oldalára, és gyors, ruganyos léptekkel a szálloda felé igyekezett. Kizárt, hogy ebben az órában észrevétlenül bejuthasson a szállodába. Ki kell várnia a megfelelő alkalmat. Várni és figyelni fog. A nappali bárnak van terasza, onnét eljuthat az első emeleti folyosó ablakáig. Ha nyitva lenne az az ablak... Az bizony vakszerencse lenne. Csak addig nem kéne senkivel se találkozni az utcán. Ránézett az órájára. Fél kettőre járt az idő, éjfél után. Ilyenkor csak holmi tekergő kószálhat az utcákon. És éppen akkor fülét lármás férfihangok ütötték meg. Gyorsan körülnézett, hogy hová rejtőzhetne, de nem talált megfelelő búvóhelyet. Aztán egy afrikai famászó könnyedségével fölkapaszkodott az utca szélén álló első hársfára, sűrű lombja volt a tavalyi fametszés nyomán, elrejtőzött az ágak között, várva, hogy a lármázók csapata elhaladjon alatta, de még azelőtt egy rendőrautó jelent meg mellettük, igazoltattak mindenkit, el is csendesedtek azonnal, szó nélkül, meghunyászkodva mentek tovább, mintha hirtelen kijózanodtak volna, a rendőrök vártak egy kicsit, hogy ismét ordibálni kezdenek-e, majd beszálltak az autóba, és továbbhajtottak, két legyet egy csapásra, gondolta Dávid, lecsusszant a fáról a vízajtások között, és gyors, hangtalan léptekkel a szálloda felé sietett. Az utca végén, ahol a főter kezdődik, megállt az épület sarkánál, végignézett az úton, a szerencse ezúttal is rámosolygott, egyetlen

árva lélek se járt arrafelé, nyaka közé szedte a lábát, néhány pillanat alatt megtette a hátralévő útszakaszt, azonnal a terasz mögé került, hogy lássa, nyitva van-e az ablak, úgy tűnt, mintha nyitva volna, a fal tövében üres üvegekkel teli ládából gúlát épített, fölmászott a tetejébe, megkapaszkodott a tető szélében, aztán föllendítette magát a tetőre. Gyorsan az ablakhoz osont. A folyosón nem járt senki. Betaszította az ablakot, beugrott a folyosóra, pillanatok alatt már fönt is volt a szobája előtt, bezárta maga mögött az ajtót, aztán hátát nekivette érezte, hogy kiveri a hideg verejték. Egy pillanat alatt csuromvízes lett.

Észrevétlenül jutott el a szobájáig. Vagy jobban mondva: Dávid nem látott senkit, aki észrevette volna. Mindössze annyi volt a gond, hogy nem tudott végére járni a dolognak, amiért idejött. Pedig minden olyan egyszerűnek tűnt. Túlságosan egyszerűnek ahhoz, hogy sikerüljön is. Most már minden lépését meg kell fontolnia. Egy újabb kísérlet a puhatolózásra és a beállt változások kikémlelésére túl kockázatos lenne. Nem tudta, mi történt az öreg Bocannal. Lehet, hogy szívrohamot kapott. De az is lehet, hogy nem. Mindegy is, a fiát mindenképpen értesíteni fogják, aki haza is jön, a ház már nehezebben lesz megközelíthető, ha egyáltalán az lesz. Most már figyelni fogják a házat, főleg ha megtudják, hogy jártam ott. Lehet, hogy az öreg beszélt rólam valamelyik szomszédjának, másképp hogy hallotta volna meg a zajt az a szomszéd, aki megtalálta a földön az öreget, és hívta a mentőt? Jó darabig lezárult előtte minden út. Az egyetlen észszerű döntés: minél hamarabb a vasútállomáson lenni, hogy nyoma vesszen. De nem most rögtön. Éjszaka csak felhívna magára a figyelmet. Olyan vétkeket vonna magára, amiket el se követett. De hát ki és hogyan tudná rábizonyítani ezeket, főleg akkor, ha az öreg tényleg meghalt? A kapkodását viszont egyesek bizonyítékként használnák ellene. A helyükben ő is így tenne. Úgyhogy várnia kell reggelig. Hogy vezet-e hozzá nyom, az csak itt, a szállodában derülhet ki. Levetkőzött, zuhanyozott. Sokáig folyt a víz, míg valamelyest fölmelegedett. De így is túl hideg volt fölhevült testének. Meztelenül lépett a szobába, helyben futással próbált segíteni magán. Addig futott, míg a talpa fölforrosodott. Akkor vette a törülközőt, s olyan durván csutakolta le magát, hogy már fájdalmasan sajgott a bőre. Felöltözött. Tiszta inget húzott magára, felvette az utazáshoz előkészített öltönyt, megkötötte a nyakkendőjét, cipőt húzott, aztán összecsomagolt a bőröndjébe. Szépen elrendezett benne mindent, csak semmi léhaság. Még utoljára körülnézett a szobájában és a fürdőben, ahol már csak a neszesszere maradt. Minden a legnagyobb rendben. Leült az asztalhoz, tenyerébe hajtotta a fejét. Gyorsan végiggondolt

mindent, az elutazás tűnt most is a legészszerűbb döntésnek, ennek értelmében kell eljárnia. Vissza se nézve. Ez a szabály. Félében ült az asztalnál, tenyerébe hajtott fejjel. Mint a Hamangia-kultúra gondolkodó szobra*. Mélyen, de ugrásra készen aludt, aki veszély esetén rögtön elillanhat.

Nem történt semmi baj. Az éjszaka hátralévő része eseménytelenül telt el. Percre pontosan kilenc órakor a biológiai órája ébresztette. Ledobta a kabátot, meglazította a nyakkendőjét, fölhajtotta a kezelőjét, bement a fürdőbe, szembepancsolta magát, megborotválkozott, fogat mosott, húgyozott, bedobálta dolgait a neszesszerbe, betette a bőröndbe, átkötötte a gumiszalaggal, megigazította a nyakkendőjét, fölvette a kabátot, még egy utolsó pillantást vetett az ablakból a főtérre, fölragadta a bőröndöt, kilépett a folyosóra, elfordította a zárban a kulcsot, majd ráérősen lesétált a hallba. Átadta a kulcsot a Gina-frizurás lánynak, mondván, hogy nyugodtan kiadhatják a szobáját. Ismerte az utat a vasútállomás felé, azt viszont nem tudta, hogy mikor és hová indul a legelső vonat. De mindegy is volt, tudta, hogy úgylis arra fog fölszállni.

*

Az öreg Bocan szívrohamban hunyt el. Nem lehetett megmenteni. Nem tudhatjuk, hogy a megerőltetés okozta-e a halálát vagy az idegesség, esetleg a túlzott izgalom. A szomszédja szerint, aki jelentette a dolgot, az ijedtség miatt. De hogy mitől ijedt meg, azt nem tudta, ő nem hallott semmit. Azt viszont mindenki tudja, hogy a patakon túl, a téglagyárig elterülő részen éjszaka tisztátalan dolgok történnek, jobban teszi az ember, ha nem kutakodik utánuk. És nagyjából ennyi volt az egész.

Két nappal az éjszakai események után, amikor Bocan életét vesztette, akit két nap múlva temettek, Vasile Valdan őrnagy irodájába Ion Foltan kapitány lépett be, egy ravasz tekintetű, festett mosolyú illető.

– Mi szél hozott erre, kedves Ion?

– Hogy is mondjam csak... Valami sehogy sem illik össze... Jobban mondván épp ott gabalyodik össze, ott fut bogra, ahol azt hinné az ember, hogy minden a legnagyobb rendben van.

– Beszélj világosabban, nem értek a rejtvényekhez.

– Nos, arról a zsidóról van szó, aki Grün Lacival jött el hozzánk. Azt hittük, beleváló srác, sírokat akar felújíttatni, nosztalgiasétákat tesz szülei városában, házakat fotóztat, mulat a Hargitában, meglátogatja Bocant...

– És hol itt a hiba?

– Szó nélkül távozott.

– Dolgai lehetnek valahol.

– Aha, azért kérdezte meg reggel a vasútállomáson, hogy hová indul az első vonat.

– Na és hová indult?

– Brassóba.

– És?

– Hát nem azt mondta nekünk, hogy Kolozsváron van dolga? Elfelejtette volna? Vagy ég a talpa alatt a föld?

– Már miért égne?

– Meglátogatta Bocant. Estig maradt nála. Aznap éjjel Bocan rohant valami – vagy valaki? – után a kertben, szívrohamot kapott és meghalt. Miért látogatta meg a fiú másodszor is? Mit akart megtudni tőle?

– Ki tudja? Semmit. Lehet, hogy ilyen érzelmős típus.

– Egy ilyen magatartású fickó nem érzelmős, hanem katona.

– Nekem nem tűnt annak.

– De nekem igen. Tűzbe tenném a kezem, hogy nem a sírok miatt jött. Vagy nem csak azok miatt.

– De hogy bizonyítod be?

– Épp ezen gondolkodom. De most az a kérdés, hogy engedjük-e meglépni?

– Mi alapján csukhatnám le?

– Nem tudom. Találnunk kell valamit...

– Koholmányok alapján manapság nem dolgozunk. Nemzetközi botrány lenne belőle. Inkább hadd menjen.

– Akkor menjen. De a temetés után, mondjuk két-három nap múlva megengedi, hogy körülszaglásszak egy kicsit a helyszínen?

– Miben reménykedsz, mit fogsz találni?

– Van egy sejtésem.

– Ki vele!

– Inkább majd utána.

– Ahogy gondolod. De a családot hagyd békén. Nem gyilkosság történt, senki nem vágta fejbe az öregot, még csak földhöz sem teremtették.

– Igenis! Majd jelentkezem.

Ravaszágának köszönhetően Ion Folta félelmetes hírnévre tett szert. Köztudott, hogy aki félelmet kelt bennünk, azt nem szeretjük. Foltával ugyanez volt a helyzet. Az információ volt az aduásza. Rengeteget olvasott, mindent fölhasznált a munkájához, jegyzőkönyveket, jelentéseket, történelmi dokumentumokat, könyveket, archív sajtóanyagot, az olvasótermekben eltöltött órákat sem sajnálta, nem bántódott, ha nem sikerült fölfedeznie semmit, ami hasznára lehetett volna. Akkor pillanatnyilag nem használ, de ki tudja, mikor lesz szüksége rá a jövőben? Ilyen információhoz kapcsolódott mostani sejtése is: mikor törvényt hoztak a zsidók kifosztására, a leggazdagabbak közülük mind szegénynek bizonyultak, alig volt néhány olcsó ékszerük, kevés készpénz, de annál nagyobb hitel, gyakorlatilag a csőd szélén tántorgott mindegyik. Talán így is volt, de nehezen hihető, hogy ilyen lazán megtagadták volna ősi tradícióikat, hogy tudniillik biztonságos letétbe helyezték a vagyont, amivel aztán át lehet vészelné a nehéz időket, illetve újra lehet kezdeni az életet, ha úgy alakulnak a dolgok. Nem egy efféle gazdag szegény volt, akit gettóba zártak, majd lágerbe vitték őket, szegényeket, egyesek nem is éltek túl. Akik meg visszatértek, azok sem kerültek soha a korábbi helyzetbe, aztán meg egymás után ki is vándoroltak. Sok megoldatlan rejtély maradt a nyomukban, egy-egy titokra végképp fátylat borított a halál. Ion Folta viszont meg volt győződve, hogy néhányra még fényt lehetne deríteni. A többi majd véletlenül derül ki, esetleg a fémdetektor hozza felszínre. Mendel Dávid pedig azon gazdag szegények leszármazottja volt, akikről már oly sokat olvasott. Mit akart látni Dávid apja szerény házában? Íme, ez a kérdés nem hagyta nyugton, ez vitte őt Valdan őrnagy irodájába. Csakhogy Valdan nem járult hozzá, hogy feltartóztassa a fiút, ha még mindig az országban van, és kiszedje belőle a titkot. Meggyőző módszerekkel, ugyebár.

Három nappal Bocan temetése után, Ion Folta kapitány energikusan csöngetett a Hosszú utca végében álló ház kapuján. Jól megtermett fickó volt, nem kellett lábujjhegyre állnia, hogy belásson az udvarba. Látta, amikor nyílt az ajtó, és Bocan fia lépett ki rajta. Tudta, hogy otthon találja a fiút, mert ráállította a kerületi őrmestert, aki jelentette neki a dolgot. Ifjabbik Bocant sem lepte meg a kapitány látogatása, arra volt csak kíváncsi, ki is ő tulajdonképpen, és mit akar.

– Folta kapitány vagyok, ismertem az édesapját, dolgoztunk együtt, mielőtt nyugdíjba vonult volna. Válthatnánk néhány szót odabent?

– Hogyne! Kerüljön beljebb! Jó, hogy ma jött, mert holnaptól ismét meló, vége a szabadságnak.

– Jöhettek volna este is, vagy megkereshetném a munkahelyén, de kerülöm ezeket a helyzeteket, nem akarok kellemetlenséget okozni senkinek. Csak ha nagyon muszáj. Ha nincs más kiút.

– És most erről van szó?

– Ha nem találom itthon, tényleg megkerestem volna.

– Valami gyanúsat talált a haláleset körül?

– Dehogy, Isten ments, szó sincs róla.

– S akkor?

– Szétnéznék a ház körül. Amikor maga szabadságon volt, megjelent itt egy fiatal zsidó, annak a fia, aki a házat építette, de nem hiszem, hogy nosztalgizni akart, ő nem is itt született, hanem Amerikában, az a gyanúm, hogy valamit el akart vinni innen, csak nem maradt rá ideje.

– Mit vihetett volna el?

– Nem tudom, ezt akarom kideríteni.

– Mire gyanakszik?

– Vajon mit keresett az édesapja éjfél után a kert végében.

– Hát ezt már sose fogjuk megtudni.

– Vajon mi dűlta fel annyira, hogy szívrohamot kapott?

– Gondolja, hogy emiatt történt a dolog?

– Ki tudhatja... Azon a délutánon ez a fiatalember meglátogatta az édesapját, estig beszélgettek, csak sötétedés után köszönt el. Visszament a szállodába, éjfél után kettőig égett nála a lámpa, de szerintem nem volt a szobájában.

– Hanem hol volt?

– Itt.

– Itt?

– Igen, visszajött ide, hogy elvigye azt a bizonyos dolgot. De a maga édesapja valószínűleg még nem aludt, meghallotta a mozgást, kijött a ház elé, kiabált is, mert a szomszéd hallotta, hogy kiabál, az illető a kert végébe szaladt, alighanem ott is jött be, mindenesetre ez elég volt ahhoz, hogy szívrohamot okozzon az édesapjának.

– Lehet ebben valami...

– Csak szét akarok nézni a ház körül. Az a valami nincs a házban, mert a fiatalember be se tette a lábát a házba, nem érdekelte, mi van odabent.

– Semmi ellenvetésem, sőt, elkísérem, ha nem zavarok...

Alaposan megvizsgálta a falakat a ház egyik végétől a másikig, megkopogtatta az ajtó- és ablakkereteket, külön gondot fordított az ereszre és a gerendákra, főleg ezek körül kutakodott, hogy nem talál-e valami gyanúsat,

hátrament a ház kert felőli részéhez, de az egyenes, sima tűzfal semmi titkot nem árult el, s már épp indult volna a ház mögé, amikor észrevette, hogy egy szederhajtás felső része le van törve, három-négy napja törhette le valaki, már el volt száradva, az is feltűnt neki, hogy a szederágot félrehajtották a ház melletti palánkról, előrébb csörtetett, félrehajtotta ő is a szederágakat, nehogy elkarcolják az arcát, elérkezett a ház közepéig, hátrébb a szederbokrok érintetlenül támaszkodtak a palánkra, ott tehát nem járt senki. De ahol ő állt, a gyom is le volt taposva. Nem kellett szakértőnek lennie ahhoz, hogy lássa a friss karcolásokat a vakolaton, a leveleken is vastagon ült meg a por. Szóval ide akart eljutni az a fiú. El is jutott, de már nem sikerült kibontani a falból azt a valamit. Álljon meg a menet, töprengett Folta kapitány, mitévő legyen, tovább folytassa-e a keresést a fiatal Bocan jelenlétében, vagy ravasz módon tegyen úgy, mintha nem talált volna semmit, s majd visszajön másnap, fészítővassal, kalapáccsal, malterrel, hogy eltüntesse a bontás nyomait, Valdannak sem ártana szólni, nehogy botrányt csináljon, hadd legyen részese ő is a felfedezésnek, már ha találnak egyáltalán valamit.

Káromkodva hátrált ki a szederbokrok közül, mint aki szörnyen ideges a szúrós ágak miatt.

– Itt minden rendben. Föl kéne mennem még a padlásra. Van kéznél létrája?

– Ott van a csűrben. De a padláson gyerekkorom óta nem járt senki.

– Azért én mégis szétnéznék ott is.

– Biztosíthatom, hogy ott nem fog találni semmit, kölyökkoromban minden lyukba, minden repedésbe belematattam a bicskámmal. Ha lett volna ott valami, én már rég felfedeztem volna, főleg mert én is kincsek után kutattam.

– Akkor feladom. És nagyon köszönöm a megértését. Ha új híreim lennének, rögtön értesíteni fogom, de nem nagyon hiszem, hogy sor kerülne erre. Az az ember már visszaért a hazájába, úgyhogy már nem igazán változhat itt semmi.

Visszaérve az őrre, fülíg érő vigyorral nyitott be az őrnagy irodájába. Szeme frissen edzett acélpengéként csillogott. Ha a világ mindössze annyiból állna, amit a szem megmutat, Folta lett volna a világ ura. És gondolkodás nélkül megfosztotta volna rangjától az őrnagyot. Olyasmit tudott, amit rajta kívül senki.

– Nos? Nagy vagánynak hiszed magad, mi? Okod is van rá?

– Száz százalékgig.

– Elő azzal a száz százalékkal! Mert én nem látok semmit az asztalon.

– Azt hiszem, megtaláltam, amit kerestt. Ott van a ház mögött, befalazva.

– Miket hordasz itt össze?

– Tisztán látszik, hogy valaki bement a ház mögé, elkezdte levakarni a vakolatot, de nem volt ideje befejezni, mert az öreg kijött a házból, ő meg elszaladt. Ha nincs ez a gikszer, alighanem visszament volna még. Így viszont feladta.

– Biztos vagy benne, hogy nem tévedsz?

– Biztos. Egészen frissek a kapirgálás nyomai. Holnap vissza kéne mennünk oda, csak az a kérdés, hogy mikor: amikor a fiatal Bocan munkában van, vagy ott legyen ő is?

– Inkább nélküle. Nem szeretnék közröhej tárgyává válni, ha kudarcot vallunk. Szinte hallom is, ahogy kincskeresőknek csúfolnak.

– Én is úgy gondolom, hogy fölösleges ott a Bocan fiú. Nekem azt mondta, hogy egész gyerekkorában kincseket kerestt a padláson.

– Akkor tehát készíts elő mindent holnapra, végy magadhoz mindent, amire szükséged lehet, s ne tudjon senki a dologról. Segítségnek elég egy ember.

– Én is így gondolom.

– És fotókat is készíts majd.

– Igenis.

Másnap korán reggel egy fehér autó parkolt Bocan házának kapujától mintegy tíz méternyire. A sofőr helye üres volt, az anyósülésen viszont ott ült a kapitány. A sofőr, egy civil ruhás őrmester ide-oda sétálgatott a betonhídig, majd vissza. Aztán behajolt a lehúzott ablakon, s közölte a kapitánnyal, hogy fölfedezte, hol tartják Bocanék a kapukulcsot, szóljon a kapitány, ha indulhat az akció.

– Nyisd ki a kaput, és menj be az udvarra. Maradj a kapu mögött. Kivárom a megfelelő pillanatot, aztán én is besurranok. Várj, a táskát is be kell vinni a cuccokkal. Először nyisd ki a kaput, majd gyere vissza a táskáért.

Az őrmester elsétált a kapuig, egyetlen pillanat is elég volt, hogy lábujjhegyre állva leakassza a kulcsot a kapufélfá mögül, aztán sétált is tovább a kulccsal a tenyerében. Néhány lépés után átment a másik járdára, mert onnét mindent látni lehetett a szomszédos portákon. Nem vett észre semmi mozgást. Határozottan, mintha csak hazamenne, odalépett a kapuhoz, kinyitotta, majd belépett rajta. Várakozva állt a kapu mögött. Néhány perc múlva, mivel egyetlen autót sem látott az utcán, a kapitány is kiszállt az

autóból, s kezében egy disznóbőr táskával a kapuhoz ment. Mielőtt odaért volna, a kapu hangtalanul kinyílt, ő meg eltűnt mögötte.

– Várj egy kicsit, s ha minden tiszta, hozd be a táskát. Gyere a ház mögé. Ha odafigyelünk, egykettőre végzünk.

Hátrament az őáltala már ismert helyre, vigyázva, nehogy letörje a szederbokrokat, vagy más, könnyen felismerhető nyomokat hagyjon maga után. Amikor a kémény tövéhez ért, letette a táskát, kivett belőle egy gumikalapácsot, egy vésőt, egy kisebb feszítővasat, és máris nekilátott leverni a vakolatot ott, ahol Dávid már elkezdte. Néhány ütés elég volt, hogy rájöjjön, telibe találta a téglát, úgyhogy most attól balra verte le a vakolatot, hogy megtalálja a téglavégét, néhány centi után meg is találta, a feszítővassal kivájta a maltert, amennyire csak tudta, megpróbálta kifeszíteni a téglát, de az meg se moccant, ott tehát nincs keresni valója. Fölnézett a tetőre, hogy vajon hová esik a kémény, próbálta megkeresni a közepét, rájött, hogy az alighanem a téglamásik végénél lesz, tovább dolgozott a vésővel, hogy kipiszkálja a maltert a téglák közül, s amikor eljutott a téglamásik végéig, egy nagy darab vakolat magától is elvált a faltól, látni engedve, hogy a kőműves ott elfuserálta a dolgot, mert nem szakszerűen, kötésben rakta a téglákat, hanem egymás fölé. Aztán a homlokára csapott, mert egy pillanat alatt leesett neki a tantusz, hogy ott bizony utólagos beavatkozás történt, egy kicsit erőltette tehát a feszítővassal, két téglát könnyen meg is adta magát, s elválva egymástól lepottyantak a földre, mögöttük pedig, a kémény talpánál aprócska üreg nyílt, ahol a kapitány kockaszerű, zsákvászonba tekert tárgyat fedezett fel. Gyorsan lefényképezte, s épp akkor vette kézbe, amikor megjelent az őrmester.

– Az meg mi a fene? Egy doboz?

– Nem tudom, de mindjárt kiderül. Elhoztad a maltert?

– Igen.

– Még szerencse, hogy ilyen könnyen megtaláltuk a helyet, ezt a két téglát kell visszatenni a helyére, levakolni egy kicsit, s kész is vagyunk. Várj, így nem férsz ide.

A kapitány odébb lépett, túl szűk volt a hely a házfal és a szederbokroknak készült palánk között két embernek. Az őrmester, úgy látszik, afféle ezeremester lehetett, ügyesen bánt a vakolókanállal, a malter is előre el volt készítve, berakta a téglákat a kémény falába, húzott rájuk egy réteg vakolatot, hogy elrejtse a beavatkozást, aztán indulásra készen fölegyenesedett.

A kapitány odanyújtotta neki a fényképezőgépet, hogy csináljon egy fotót a visszavakolt falról, majd a kapu felé siettek a két táskával és a rejtélyes,

barnás vászonba csomagolt tárggyal. Az őrmester kileste az alkalmas pillanatot, hogy mikor tudnak úgy kisurranni, hogy senki ne vegye észre őket, kinyitotta a kaput, előreengedte a kapitányt, bezárta a kaput, majd helyére tette a kulcsot, s mindezt olyan villámgyorsan, mintha minden nap ugyanezt a mozdulatsort végezné. Egyszerre értek az autóhoz a kapitánnyal, gyorsan kinyitotta az ajtót, és beszálltak. Meg voltak győződve, hogy senkinek a figyelmét nem vonták magukra.

– Nézzük meg, mi van benne!

– Úgy látszik, te még kíváncsibb vagy, mint én, bár ez szinte kizárt, a csomagot viszont csak az irodában, az őrnaggyal együtt bontjuk ki.

– És ha bomba van benne?

– Erre nem gondoltam, de ha az van benne, akkor szervusz, világ?

– Hát ez jó buli volt...

– Nincs okunk panaszra, az biztos. De gyerünk, mert én se bírom sokáig, már erősen bizsereg az ujjbegyem!

Tíz perc alatt az őrsön is voltak, berontottak az őrnagy irodájába a kapitány szerszámos táskájába rejtett „tárggyal”. Az őrnagy úgy ugrott talpra, mintha személyesen maga a tábornok nyitott volna rá.

– Mi van, hé, mért nem ott vagytok, ahová küldtelek?

– Voltunk, láttunk, megtaláltuk!

– Sok a szöveg! Mit találtak meg?

– Íme! – mondta a kapitány. Elővette a táskából a zsákvászonba tekert tárgyat, aztán letette az őrnagy elé az asztalra. – Egy pillanat, hadd fotózzam le.

Készített két fényképet, a másodikon már az őrnagy keze is látható, ahogy a titokzatos tárgy felé nyúl.

– Gyerünk, bontsuk ki, piszkosul kíváncsi vagyok. Igazad volt, hékám!

Az őrnagy íróasztalán sok, különféle méretű olló volt, a kapitány fölragadta az egyiket, s nekiállt fölhasítani a poros vásznat, de az már annyira meg volt évdve, hogy egy rántástól is széthasadt. A barna vászomból négy-szögű, mélyzöld üvegládikó tűnt elő, a sörösüvegeknek van ilyen sötét színe, nem is lehetett átlátni rajta, hogy mit tartalmaz. Az őrnagy ismét kinyújtotta felé a kezét, de aztán erőt vett magán, s rászólt a kapitányra, hogy készítsen még egy fotót.

– Úgy bizony, kapitány, ha bomba van benne, legalább tudni fogják, mitől haltunk meg!

– Azannyát a bombájának!

Miután elkészültek a fotók, az őrnagy lassan, nagyon lassan fölemelte a ládikó födelét, mintha attól félt volna, hogy egy gyutacs van a födél alatt,

aztán kővé dermedve, tátott szájjal tenyerébe vette a ládikót, miközben szája jobb sarkából nyálcsík folyt az álla felé. A kapitány összeszűkülött szemmel figyelt, arcáról eltűnt a ravasz, mosoly, bámult ő is, mint borjú az új kapura. Csak az őrmester őrizte meg valamelyest veleszületett humorát:

– Hurrá, nem bomba, de nem biztos, hogy túléljük! Ilyesmitől bármikor meghalhat az ember. Én legalábbis bele tudnék halni.

– Nem fogsz meghalni – mondta az őrnagy –, csak az eszed megy el.

– Úristen, kézbe kell vennem! Csinálok egy fotót, aztán kézbe kell vennem, hogy meggyőződjek, nem hallucinálok.

És tényleg kézbe is vette. A fém hideg volt, csontig hatolóan hideg. De ez a hidegség a balszag hidege volt. Ámulni készítette a szemet, elvarázsolta a szívet, megbolondította az elmét. Az üvegládikóban hat darab, különböző méretű aranyrudat volt, jobban mondva különböző hosszúságúak. Látszott rajtuk, hogy nem egy ékszerész műhelyében öntötték őket, hanem olyan helyen, ahol meg tudják olvasztani a fémet, mert az öntőformákat olyan emberek készítették, akik korábban sosem csináltak ilyesmit, például egy üveghutában. Mindegyikük kézbe vett egy aranyrudat, s úgy tartották azokat, mintha az Úristen talpa volna a tenyerükben. Sosem gondolták volna, hogy ilyen varázsa tud lenni valaminek.

A kapitány megfordította az aranyrudat. A másik oldalon kétbetűs fémjelzés volt olvasható: M. M. Megmutatta az őrnagynak. Ő is megfordította a maga aranyrudját. Ott is két betű volt: M. D. Az őrmesterén pedig: M. A. Kiemelték a többi rudat is a ládikóból, azokon is volt két-két betű: M. J., M. S., M. I.

– Mit is mondtál, hogy hívták azt a zsidót, aki eljött a városba?

– Mendel Dávidnak.

– Akkor ez a Mendelek aranya, beolvastották és elrejtették, amikor érezték, hogy itt a vég.

– Ezért jött ide Dávid, a család aranyáért.

– Úgy van, és meg is érdemelte volna, hogy sikerrel járjon. Legalábbis szerintem.

Másnap a kapitány késve érkezett az irodába. De amikor megjelent, szó nélkül előhúzott egy papírlapot, és letette az őrnagy íróasztalára. Az alábbi nevek sorakoztak a papíron: Mendel Mózes, Mendel Dávid, Mendel Ábrahám, Mendel Józsuá, Mendel Sámuel, Mendel Izsák.